

Standardizirani kompetenčno usmerjeni pisni
zrelostni izpit/zrelostni in diplomski izpit

11. januar 2019

Slovenščina

Komentar k nalogam

Tema:	Literatura – umetnost – kultura
Naslov:	Ivan Cankar: <i>Kurent</i> Andrej Kokot: <i>Vzeli ste mi</i> Tone Pavček: <i>Veselje na Slovenskem</i>
Besedilna vrsta:	Interpretacija besedila
Obseg:	405 – 495
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	–
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	obnova, opis, pripoved, razlaga, utemeljitev
Jedrno sporočilo (jedrna sporočila)/pomembna posamezna sporočila priloženega besedila/priloženih besedil:	Besedila se ukvarjajo s slovensko domovino; v ospredju je literarno oblikovan pogled na domovino, ki se poslužuje ustvarjalne vznesenosti, ustvarjalnega upora in ustvarjalne kritičnosti.
Možnosti za delovno nalogo 1: Povzemite ...	Kandidatka/kandidat lahko povzame osrednje sporočilo za vse tri priloge skupaj ali za vsako posebej. Vsa tri besedila se ukvarjajo z domovino himnično (»da je Bog ustvaril paradiž za domovino veselemu rodu«), žalostno in uporno (vzeli so lirskemu subjektu dom in mu odrekli domovino, a je ni izgubil), kritično (»Dežela veselih ljudi. Nevesele prihodnosti.«). Povzetek odlomka iz Kurenta: Ivan Cankar/Kurent himnično hvali in pozdravlja domovino, ki jo je Bog blagoslovil z lepoto na vse štiri strani neba. Bog je ustvaril paradiž, v katerem prebiva vesel rod. Povzetek Kokotove pesmi: Lirski subjekt nagovori tiste, ki so mu vzeli dom, ime, ljubezen, besedo, pravico življenja, domovino. Zaveda se, da gre življenje kljub temu naprej. Boriti se mora proti preziru in proti pozabi. Vendar ne hrepeni več po tem, kar so mu vzeli, ker ve, da vse to še ima. Žalosten pa je, da domovina ne vidi njegove ljubezni do nje. Povzetek Pavčkove pesmi: Lirski subjekt pravi o svoji deželi, da so njeni ljudje veseli in se ne menijo za prihodnost; bo že kako šlo. Gospod/Bog jim je dal to deželico, pa so jo izgubili zaradi izdajstva in preziranja drugih. A to je bila krivica, saj so skromni in pridni. Vendar so tudi majhni, vase zagledani, previdni. To je majhna dežela, v kateri so veseli ljudje. A njihova prihodnost ne bo tako vesela.

Možnosti za delovno nalogo 2: Primerjajte ...	Kandidatka/kandidat po svojem vedenju analizira priložena besedila. Pomembno je, da zgradi svojo analizo na primerih iz besedil (tudi s citati). Gre za opis besedil in vsebinsko, oblikovno in jezikovno primerjavo. Opis vsebine je lahko tudi že pri delovni nalogi 1. Oblikovne in jezikovne značilnosti: Odlomek iz Kurenta: ogovor: O domovina; Vesela domovina, pozdravljena! poosebitev: domovina, ko te je Bog ustvaril; pokrajine: strmijo proti nebu, prosijo milosti; oko obstrmi, srce vztrepeče; gore in poljane oznanjajo; zvezde pojo podoba: nebesa pod Triglavom (= čudovita pokrajina) vznesenost: da je Bog ustvaril paradiž za domovino veselemu rodu; slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja primera: jezik zveni kakor velikonočno potrkavanje neobičajne oblike: tod; leže; strme; njih (svetopisemska) fraza: kakor je rekel, tako se je zgodilo (2x) primerjanje/nasprotje: drugi jeziki so milozvočnejši, bolj pripravnji za vsakdanjo rabo – ali (ampak, vendar) slovenska beseda je beseda praznika Pesem Andreja Kokota: Sestavljena je iz 5 kitic različne dolžine: 1. kitica ima 9 vrstic, 2. in 3. kitica imata po 4 vrstice, 4. kitica 9 vrstic in 5. kitica 4 vrstic. Verz je prost/svoboden; vrstice so različno dolge (od 1 besede do največ 5 besed). ogovor: vzeli ste mi, zaplenili, odrekli nizanje podobne stavčne strukture: povedek/skrajšani povedek in predmet v 4. sklonu abstraktni pojmi: dom, ime, ljubezen, beseda, svetloba, domovina, pravica do prostosti metafora: zasenčiti svetlobo = komu kaj preprečiti, prepovedati; brezno pozabe = pozabiti za vedno stopnjevanje: vem, predobro vem podoba/rek: svet se kljub temu vrti = svet se vrti naprej = življenje gre dalje nasprotje: vzeli ste mi/svet se kljub temu vrti – le jaz utemeljitev: zato; saj ničesar od tega nisem izgubil zanikanje: ne hlepim več po domu, ne ... ne ... ne ... poosebitev: domovina prezira ljubezen svojega otroka
---	---

	Pesem Toneta Pavčka: Sestavljena je iz štirih petvrstičnih kitic. Verz je prost. Rime se najdejo, a ne po enotni shemi. Stavki se končajo z vrstico, najdemo tudi prestopne/enjambe-mente. metafora/podobe: Smejemo se plešoč nad prepadi – smo v nevarnosti/krizi, a se smejemo za jutri = za jutrišnji dan, za prihodnost rinemo dalje = živimo naprej, se trudimo živeti naprej oblast = vladajoči zagrajeni smo z vsemi nami = ujeti smo v svoj krog, zadostujemo samim sebi manjšalnica: zemljica oznake: bogaboječneži, naivneži, drhal, sami sebe ljubeči, nemalo (zelo) previdni, ubogljivi primera: ... ubogljivi kot naša mala oblast izpust/elipse: Po krivici. Ena najmanjših. Dežela veselih ljudi. Nevesele prihodnosti. povzemanje: bili smo ne enkrat izdani = dežela je preživela hude čase stopnjevanje: Majhna je naša dežela. Ena najmanjših. ironično/kritično nasprotje: Dežela veselih ljudi. Nevesele prihodnosti. neobičajna beseda: nevesel namesto žalosten
Možnosti za delovno nalogo 3: Interpretirajte ...	Kandidatka/kandidat samostojno, a utemeljeno predstavlja svoje razumevanje besedil. Interpretacija more biti tudi odraz tega, katero besedilo bralko/bralca bolj nagovori. Pri interpretaciji je mogoče, da opozori kandidatka/kandidat na različne literarne pristope k tematiki domovine: himnična hvala in radost pri Cankarju, uporna tragičnost pri Kokotu, ironična kritičnost pri Pavčku.

Tema:	Literatura – umetnost – kultura
Naslov:	Kaj je domovina?
Besedilna vrsta:	Mnenjski govor
Obseg:	315–385
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	Povod: govor na občinski proslavi ob državnem prazniku Vloga: predstavica/predstavnik mladine Naslovnik: publika na občinski proslavi ob državnem prazniku
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	obnova, opis, pripoved, razlaga, utemeljitev
Jedro sporočila (jedra sporočila)/pomembna posamezna sporočila priloženega besedila/priloženih besedil:	Kritično razmišljanje o tem, kaj je domovina, z vidika izseljenke iz Slovenije, ki živi in dela v Švici: domovino enači z urejenostjo okolja, odnosov, občine in države, da veljajo za vse isti red in isti zakoni.
Možnosti za delovno nalogo 1: Povzemite ...	Glede na zahtevano besedilno vrsto »kratki mnenjski govor« (ok. 350 besed) ne sme biti povzetek besedila v primerjavi s preostalim besedilom predolg. Kandidatka/kandidat naj po svojem razumevanju zajame osrednjo misel priloženega besedila. primer kratkega povzetka: Slovenka, ki živi in dela v Švici, razmišlja o tem, kaj je domovina. Domovina je najprej tam, kjer so najdražji. Da pa je neka država domovina, meni, da je več kot to, namreč urejeno okolje, urejeni odnosi, urejena občina in urejena država. Pravila so znana in upoštevati jih je treba; tako te sprejme okolica, in s tem postane država domovina. Poseben zgled v upoštevanju pravil mora jo biti voditelji, uradniki države. V Sloveniji se zato ne čuti več doma, ker veljajo tam različna pravila za državljane in tiste, ki jim vladajo; kot izseljenka to doživlja na primer ob tem, kako ravna z njo slovenska davčna uprava. Vendar meni, da lahko postane Slovenija kot mlada država prava domovina ljudem, saj so tam odlični ljudje, ki naj se odločijo tudi za vladajoče z odličnimi vrednotami.
Možnosti za delovno nalogo 2: Predstavite ...	Kandidatka/kandidat predstavi svoj pogled na domovino. Priloženo besedilo se nanaša na Slovenijo in je napisano z vidika Slovenke, ki živi in dela v Švici. V besedilu so navedena vprašanja, na katera lahko odgovori kandidatka/kandidat z osebnega vidika: Kaj naredi domovino »domovino«? Je to kraj, kjer sem odrasla? So to ljudje, s katerimi sem gnila šolske klopi? Je to občina, v kateri živim? Je to država, za katero sem se na svoj način zavzemala?

Možnosti za delovno nalogo 3: Komentirajte ...	Kandidatka/kandidat utemeljeno odgovori na vprašanje, zakaj bi rad živel/a v domovini (Avstriji, Sloveniji ...) oz. zakaj ne. Pri tem je nekako pričakovan element govora tudi, da nagovori navzočo publiko na občinski proslavi ob državnem prazniku. Izhodišče komentarja je lahko misel iz uvodnega dela priložene- ga besedila: Nikoli ne bi mogla živeti nikjer drugje kot v Sloveniji (Avstriji ...). Jaz sem povsod doma, nikjer se nisem počutila kot tujka.
--	--

Tema:	Vzgoja
Naslov:	Sodobna vzgoja
Besedilna vrsta:	Analiza besedila
Obseg:	450–550
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	–
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	obnova, opis, pripoved, razlaga
Jedrno sporočilo (jedrna sporočila)/pomembna posamezna sporočila priloženega besedila/priloženih besedil:	Povzetek predavanja dr. Zorana Milivojevića o slabostih tradicionalnega in permissivnega modela vzgoje.
Možnosti za delovno nalogo 1: Povzemite ...	■ V članku je glavna tema današnja vzgoja, o kateri razmišlja znani psihoterapevt dr. Zoran Milivojević. Na predavanju je izpostavil, da je pri vzgoji poleg ljubezni, s katero vplivajo starši na samopodobo otroka, pomembna tudi disciplina oz. postavljanje meja. ■ Izpostavi tri tipe vzgoje, tradicionalnega, permissivnega in postpermissivnega. Prvi zajema strogo disciplino, od otroka se zahteva vedno več, pohval ali izkazovanja ljubezni pa takšen otrok ni nikoli deležen, kar vodi do občutka manjvrednosti itd. ■ S permissivno vzgojo popustljivi starši svojim otrokom dovolijo vse, zato se pri vzgoji ne poslužujejo discipline, s tem pa otroke osiromašijo za nadaljnje odgovorno, motivirano, odraslo življenje. Veliko jih prevzame hedonističen stil življenja, mnogi izmed njih pa postanejo patološki narcisi. ■ Vzgoja z avtoriteto, kot edina alternativa, pa je značilna za tretji stil vzgajanja, ko je otrok na običajen način nadrejen staršu, s čimer se vzpostavi nek red. Otroka disciplina, povezana z ljubeznijo, pripravi na samostojno funkcioniranje v družbi.
Možnosti za delovno nalogo 2: Razčlenite ...	Glede na <u>obliko/zgradbo</u> besedila lahko opazimo: ■ Besedilo je zgrajeno iz uvoda v treh odstavkih, kjer je predstavljen dr. Milivojević. V treh podnaslovih <i>To bi lahko naredil še bolje</i>, <i>Permissivna vzgoja ni dobra za otroka</i> in <i>Vzgajanje z avtoriteto</i> opisuje tri vrste vzgoje. ■ Ob koncu je v obliki dodatnih informacij za bralce predstavljeno dosedanje delo dr. Zorana Milivojevića, za virom pa so razložene še posamezne besede iz besedila. ■ Citati so v poševnem tisku in označeni z narekovaji: »Naloga starša je, da otroka nauči živeti v družbi. [...]«.

	<u>Jezikovne značilnosti:</u> ■ Za besedilo je značilen knjižni jezik. ■ Uporabljeni so strokovni tîrmini (socializacija, permissivni, postpermissivni, psihoterapevt, patološki narcis). ■ Gre za koherentne, med seboj po vsebini in obliki smiselno povezane stavke. ■ Besedilo je slovnično in pravopisno skoraj brezhibno.
Možnosti za delovno nalogo 3: Pojasnite ...	<u>Strategije za uspešno posredovanje vsebine so med drugim lahko:</u> ■ smiselni odstavki in podnaslovi (za večjo preglednost posameznih tematik besedila), ■ citati (za podkrepitev povedanega), ■ uvodno vprašanje in takojšen odgovor, ki že takoj napove glavno izpoved besedila.

Tema:	Vzgoja
Naslov:	Zakaj se odrasli bojijo mladih?
Besedilna vrsta:	Pismo bralke/bralca
Obseg:	270–330
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	Povod: pismo kot odziv na spletni članek Vloga: mladi bralec/bralca Naslovnik: odrasli bralci/bralke
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	obnova, ocena, razlaga, utemeljitev
Jedro sporočila (jedra sporočila)/pomembna posamezna sporočila priloženega besedila/priloženih besedil:	Razmišljanje o vlogi odraslih v odnosu do mladostnikov in iskanje odgovora na vprašanje <i>Zakaj se odrasli bojijo mladih?</i>
Možnosti za delovno nalogo 1: Imenujte ...	■ Besedilo, katerega naslov je kar vprašanje <i>Zakaj se odrasli bojijo mladih?</i>, podaja nanj odgovor skozi celotno besedilo. ■ V začetku pove, da naj bi odrasli mladim pomagali pri odkritju njihovega poslanstva na svetu, saj jim bo to odskočna deska za vse nadaljnje odločitve v življenju. Namesto tega pa se odrasli ne znajo vživeti v mlade in ne razumejo njihovega življenjskega stila. ■ Mladi se kljub hitremu spreminjajočemu se svetu zelo dobro znajdejo v njem. Že najmlajšim je virtualni svet zelo blizu, postali so bolj odprti kot njihovi predniki, saj svoja čustva brez zadržkov delijo z drugimi. ■ Številni mladi so poslušali in zaupali svojim staršem glede vsega, kar so jim rekli in napovedovali za lastno prihodnost, a so nato sami ugotovili, da so se časi spremenili in da bodo morali reagirati drugače.
Možnosti za delovno nalogo 2: Zavzemite ...	Kandidatke/kandidati predstavljajo glede na lastno presojo svoja stališča glede obravnavane tematike: ■ Strinjanje z izjavo, da so mladi sprememba po definiciji, saj se vse okrog nas spreminja neverjetno hitro. ■ Nestrinjanje z dejstvom, da so mladi apatični, brezvoljni, brezciljni, saj nihče ne razglablja o razlogu, zakaj pride do tega stanja. Ko so bili sedanji odrasli nekoč mladi, so bili postavljeni pred drugačne izzive, ki pa niso vključevali tolikšnega pesimizma z vseh strani, prej obratno. ■ Delno strinjanje s tem, da se mladi spoznajo tudi s fizičnim delom, saj je navsezadnje vsako delo častno in če si drugače ne moreš financirati svojega projekta, pač zavihaš rokave in se lotiš različnih del.

Možnosti za delovno nalogo 3: Ocenite ...	Kandidatke/kandidati ocenijo s svojega gledišča današnjo situacijo mladih. Mogoči odgovori: ■ Mladi so dandanes ujeti v hiter svet sprememb in če se tudi sami ne spreminjajo dovolj hitro, zastanejo oz. zaostajajo v znanju, družbi, razvoju itd. ■ Ker prejšnjih družbenih sistemov ne poznajo, so se logično v tem znašli na način, ki jim je blizu. Veliko časa preživijo z modernimi tehnologijami, ker je to zanje edino poznano in zato naravno.
---	--

Tema:	Dobre zgodbe
Naslov:	Tudi majhna dejanja štejejo
Besedilna vrsta:	Razprava
Obseg:	405 – 495
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	–
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	obnova, ocena, opis, pripoved, razlaga, utemeljitev
Jedrno sporočilo (jedrna sporočila)/pomembna posamezna sporočila priloženega besedila/priloženih besedil:	V svetu je veliko dobrih zgodb, dobrih ljudi. Če novinarji in drugi pisci zapišejo te zgodbe, s tem čustveno dosežejo druge ljudi. Z zapisanimi zgodbami naj bi pri bralcih zbudili dobra čustva, ki naj bi jih spodbudila k dobrim dejanjem.
Možnosti za delovno nalogo 1: Prikažite ...	Če ljudje berejo zgodbe o dobrih dejanjih, to v njih zbudi sočustvovanje, kar ponavadi vodi do odločitve za dobra dejanja – da pomagajo pomoči potrebnim, soljudem ...
Možnosti za delovno nalogo 2: Predstavite ...	Mogoča sta dva odgovora: ■ Svet je kljub vsem krivicam, vojnem, katastrofam dober, ker je v njem toliko dobrih ljudi, ki pomagajo. To so drobna dobra dejanja v vsakdanjosti, pomoč kolegu/kolegici, a tudi pomoč ljudem v krizah, v revnih državah (Karitas, Inicijativa Angola, dobrodelne akcije in prireditve ...). ■ Svet je zaradi vojn, krivic, katastrof, nevoščljivosti in pohlepa po denarju krut in grozen. Svetu vladajo kruti diktatorji in naravne katastrofe, kjer je posameznik nemočen.
Možnosti za delovno nalogo 3: Komentirajte ...	Lastno mnenje kandidata/kandidatke: Tudi tu sta mogoča dva odgovora glede na gornje argumente. ■ Posameznik svet lahko spreminja, kolikor je v njegovi moči. Tudi majhna dobra dejanja, ki kot valovanje vode dobivajo večji obseg, spreminjajo svet in imajo dobre posledice. ■ Negativno mišljenje vodi do tega, da posameznik ne more storiti nič dobrega, ker vladajo svetu negativne sile.

Tema:	Dobre zgodbe
Naslov:	Pedro Opeka – apostol smetiščarjev
Besedilna vrsta:	Povzetek
Obseg:	315–385
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	Povod: kratka predstavitev misijonarja ob njegovem obisku na šoli Vloga: zastopnik/zastopnica dijakov Naslovnik: navzoči ob obisku misijonarja
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	obnova, pripoved
Jedrno sporočilo (jedrna sporočila)/pomembna posamezna sporočila priloženega besedila/priloženih besedil:	Pedro Opeka je na Madagaskarju spoznal revščino smetiščarjev in jim skuša pomagati, da bi lahko živeli človeka vredno življenje.
Možnosti za delovno nalogo 1: Opišite ...	■ Oči in govor Pedra Opeke razkrivajo veselje do življenja, ■ ima drobno postavo in sivo brado; ■ Pedro Opeka je rojen v Argentini, ■ starša sta Slovenca, ki sta se po 2. svetovni vojni preselila v Argentino, ■ vstopil je v slovensko provinco lazaristov, postal duhovnik, ■ teologijo je študiral v Ljubljani, ■ po posvečenju je odšel kot misijonar na Madagaskar, ■ za svoje neutrudno delo v dobro najrevnejšim je Pedro Opeka prejel številne nagrade, leta 2012 je bil predlagan za Nobelovo nagrado za mir.
Možnosti za delovno nalogo 2: Predstavite ...	■ Narodnost za Pedra Opeka ni prva vrednota; sicer je rojen Slovenec, a je poklican, da oznanja dobroto in ljubezen in ne narodnosti. ■ Največja vrednota je zanj evangelij, Božja ljubezen, dobrota.
Možnosti za delovno nalogo 3: Pojasnite ...	■ Glavni razlog za Pedrovo humanitarno delovanje je ideja, da smo vsi bratje in sestre. ■ Moč za svoje delo kljub vsem hudobijam, ki jih doživlja, zaje- ma iz evangelija.